
Галацька В. Л.

Кафедра філології та перекладу, Український державний університет науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ Ю. ЛОТМАНА: ТЕАТРАЛЬНО-КРИТИЧНИЙ ВИМІР

Йдеться про особливості культурологічної моделі Ю. Лотмана, засади якої екстраполюються на жанрові різновиди сучасної театральної публіцистики України. Вербально вони представлені в повторях, ампліфікаціях, метафорах.

Ключові слова: культурологічна модель комунікації; семіосфера; театральне мистецтво; театральна преса

Galats`ka V. L.

Philology and Translation Department, Ukrainian State University of Science and Technologies
(Dnipro, Ukraine)

YU. LOTMAN'S CULTURAL MODEL OF COMMUNICATION: A NATIONAL AND CRITICAL DIMENSION

In the paper, Yu. Lotman's principles of the cultural model of communication are characterised. In modern theatre criticism of Ukraine, they are represented in genre modifications of review and interview. On the verbal level, this is manifested in using fragmentation, repetition, and amplification.

Keywords: cultural model of communication; semiosphere; theatrical art; theatrical press

Нинішня культурологічна ситуація являє собою самодостатню субстанцію, позначену актуальним баченням буття в координатах людського вибору добра, патріотичних установок особистості, пошуку нових форм сценічного освоєння буття України й характеризується синергетичним змістом.

У наш час театр розглядається через інтерактивний зв'язок: актор-режисер, актор-глядач. Доцільно до цієї дефініції застосувати культурологічний підхід відомого дослідника Ю. Лотмана. Семіосфера театального мистецтва, вибудувана професором, служить міцним методологічним каркасом для аналітичних жанрів театальної критики та журналістики: рецензії, інтерв'ю, огляду. Культурологічний ракурс Ю. Лотмана, присутній у моделях масової комунікації, стає основою міждисциплінарного підходу до проблеми висвітлення театального життя. Він цілком закономірний для медійної презентації сценічного мистецтва, уособлює в собі певний культурний код, який існує в алгоритмі сценічної дії. Ю. Лотман назвав три самостійні субтексти, які готують

театральний твір для критичного розгляду: «...словесні тексти п'єси, ігрового тексту, створеного акторами, та тексту живописно-музичного та світлового оформлення» [1, с. 17].

У сучасній театральній критиці та її найбільш розповсюдженому жанровому різновиді – рецензії – концептуально аналізуються основні категорії театального мистецтва: умовність сценічної дії та конфлікт, режисерське вирішення, акторський почерк, музичне та сценографічне оформлення. Показовими в цьому плані є рецензії Ю. Швеця в часописі «Кіно-театр». Автор вдається до насиченої побудови думки, дискусивності, полемічності фраз. Наприклад, у рецензії на виставу «Із сьогоднішнього з любов'ю: «Шинель» у Молодому театрі» автор метафорично вправно робить висновок про концепцію вистави: «Кожна «маленька душа» рано чи пізно замислюється, аби стати частинкою «душі колективної»- з певною «доданою вартістю» [2, с. 9].

Жанр театального інтерв'ю в сучасній театральній періодиці має здебільшого модифікацію інтерв'ю-діалог. Таким чином втілюється інтерактивність театального мистецтва, його динаміка. Цікавими з жанрово-художньої точки зору є матеріали В. Котенок, ґрунтовні, об'ємні, з аналітичною преамбулою. Так, інтерв'ю із заслуженою артисткою України Тетяною Міхіною відображає калейдоскоп життєвих подій, ролей, успіхів і проблем: «У ролі Лимерихи я хотіла поєднати жанровість із театром переживання. Постать мультяшна, трохи перебільшена... Але в голосі, інтонації має відчуватися тонка трепетна історія» [3, с. 21]. Прийом парцеляції думки актриси засвідчує розмірений емоційний темпоритм оповіді.

Не досить розповсюджений сьогодні жанр огляду в театральній пресі привертає увагу панорамністю осмислення подій, аналітичним розрахунком вагомих творчих досягнень. Так, Д. Єрмолович-Дашинський аналізує прем'єри Донецького обласного драматичного театру, звертається до фольклорно-етнографічного дійства, в основі якого була вистава «Маруся» (Чурай). Концепція режисерки (тема художника і суспільства, влади грошей і соціальної несправедливості, середньовічної історії українського народу) створює «всеосяжну енциклопедію українського життя» [4, с. 6]. Творчу манеру режисерки Л. Колосович автор аналізує так: «Режисерка не розробляє окремо якоїсь лінії роману». моделі комунікації присутні в сучасній театральній критиці України, об'єктивно пояснюючи її сутність.

Таким чином, театральне мистецтво як тип художньої комунікації спрямоване на реалізацію комунікативної дії режисера, актора перед глядачем, формує особливий тип

спілкування та розуміння сценічного тексту. Розшифрувати його за допомогою критичного мислення театрознавців та журналістів допоможе інтермедіальний підхід Ю. Лотмана.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лотман Ю. Семиотика сцены. *Театр*. 1993. №1. С. 21–38.
2. Швець Ю. Із сьогодення з любов'ю: «Шинель» у Молодому театрі. *Кіно-театр*. 2021. № 6. С. 8.
3. Котенок В. Тетяна Міхіна: «Робота над виставою –це ніби подорож». *Кіно-театр*. 2019. № 6. С. 20–22.
4. Єрмолович-Дашинський Д. Свіжий вітер над морем: прем'єри Донецького академічного обласного драматичного театру в Маріуполі. *Кіно-Театр*. 2021. № 6. С. 6–7.